

С. М. Мартинюк
магістрант ННІ педагогіки (Магістратура
8.18010020 "Управління навчальним закладом"
Житомирського державного університету імені
Івана Франка, м. Житомир)
e-mail: Svitlana_Martynuyk@ukr.net

**Сутність лідерства в управлінській діяльності керівника
загальноосвітнього навчального закладу**

У статті розкрита сутність лідерства в управлінській діяльності керівника загальноосвітнього навчального закладу, конкретизовано поняття лідерства, виокремлено значення лідерства для успішного керівництва професійного зростання керівників-лідерів навчальних закладів, методи загальноосвітнім навчальним закладом. Обґрунтовано вагомість ефективного впливу на морально-психологічний клімат у колективі.

Актуальність теми зумовлена тим, що сучасна школа зазнає зараз змін, тому керівник повинен володіти такими знаннями і якостями, які б дозволяли ефективно управляти персоналом. Удосконалення лідерських навичок важливо, оскільки керівник з яскраво вираженими лідерськими якостями здатний забезпечити швидку адаптацію організації до швидких змін середовища з метою ефективного управління персоналом.

Метою статті є конкретизувати поняття лідерства, виокремити значення лідерства для успішного керівництва загальноосвітнім навчальним закладом

Завдання нашого дослідження полягало в обґрунтованні вагомості професійного зростання керівників-лідерів навчальних закладів, як ефективно впливати на морально-психологічний клімат у колективі та більш успішно розвивати навчальний заклад в цілому.

Виклад основного матеріалу. Керівники навчальних закладів постійно працюють в умовах нестачі часу, що активно впливає на стиль їх управління.

Стиль конструктивного лідерства абсолютно точно співвідноситься з його здатністю мотивувати своїх підлеглих на підтримку, прийняття та внесення свого вкладу в реалізацію цілей навчального закладу. Саме лідерська позиція керівника впливає на атмосферу навчального закладу та самопочуття працівників і самого керівника.

У ХХ столітті проблемою лідерства почали займатися соціологи, соціальні психологи та теоретики менеджменту. Лідерство, як сукупність психологічних якостей описав американський соціолог Е. Богардус. Також питаннями лідерства займалися такі відчизняні та зарубіжні науковці: К. Бланшар, М. Вебер, М. Г. Воронцов, С. Г. Сабліна, Г. Тарда, В. Парето, П. Херсі, та інші. [1:85-86]

У ході вивчення проблеми лідерства вченими було запропоновано багато різних визначень даного поняття. Згідно з Дж. Террі, лідерство – це вплив на групи людей, що спонукає їх до досягнення спільної мети. Р. Танненбаум, І. Вешлер визначали лідерство як управлінські взаємовідносини між керівником і підлеглими, засновані на ефективному для даної ситуації співвідношення різних джерел влади і направлені на пробудження людей для досягнення спільних цілей [1:87-88].

В словнику Ожегова: лідер – голова, керівник групи людей; людина, яка має авторитет і вплив на колектив [1: 89-90].

Виділяють формальне і не формальне лідерство. В першому випадку вплив на підлеглих виявляється з позиції займаної посади. А

процес впливу на людей через особистісні якості, уміння та інші ресурси має назву неформального лідерства. Вважається, що ідеальним для лідера являється поєднання двох основ влади: особистої та організаційної.

У своїй роботі керівник закладу має прагнути до того, щоб в його особі сплелися якості формального та неформального лідера. Тоді мікроклімат навчального закладу буде позитивним і для працівників, і для учнів.

В цілому лідерство керівника приймається працівниками тоді, коли він вже проявив свою компетентність та цінність для загальноосвітнього навчального закладу в загальному та для кожного працівника окремо. [2: 54-62]

Найбільш характерними рисами ефективного лідера являються:

- володіння ситуації ;
- здатність до комунікації;
- довіра співробітників;
- гнучкість при прийнятті рішень.

Лідерство як тип відносин управління відрізняється від власне управління і будується більше на відношенні типу "лідер – послідовник", а ніж "начальник – підлеглий". При першому типі керівник своїм прикладом показує до чого має прагнути заклад і як це можна досягти, у другому ж випадку керівник просто дає вказівку до роботи. Не кожен керівник використовує у своїх відносинах тип "лідер – послідовник". Що в деяких випадках і призводить до малої ефективності роботи працівників та негативного мікроклімату в навчальному закладі.

Будь яка соціальна роль, в нашому випадку – керівника, потребує спеціальний набір особистісно-психологічних якостей, які грають ту чи іншу роль в створенні морально-психологічного клімату в колективі. Не менш важливою є і професійна компетентність керівника. За визначенням С. В. Іванової професійна компетентність – це розуміння керівником "себе" в професійній діяльності. [3: 43-62]

А це означає: реальна оцінка своїх професійних можливостей; створення власних ліній поведінки, свого індивідуального стилю керівництва на основі самооцінки себе як особистості та професіонала.

Успішна реалізація роботи керівника, прояву себе як справжнього лідера напряду залежить наскільки йому притаманні такі ділові якості, як:

- цілеспрямованість, організованість;

- впевненість, уміння формулювати і чітко ставити цілі, ясно і наполегливо прагнути до їх досягнення;
- спосіб та уміння переконувати підлеглих в правильності прийнятого їм рішення;
- відчуття та прийняття нового, творчих підхід до справи;
- потреба в постійному розширенні і поглибленні своїх знань в питаннях педагогіки, психології, економіки, теорії управління загальноосвітнім навчальним закладом [4: 158-162].

Часто в силу свого виховання та характеру особи, яка призначена на посаду керівника не має якостей лідера та знань для ефективного керівництва працівників, для цього ми склали список "ТОП 5 книг для розвитку лідерських якостей":

- Ч. Хенди "Я і інші більш важливі справи";
- Т. Фульф "Багаття амбіцій";
- Б. Трейсі "12 принципів лідерських переваг. Як добитися максимуму";
- Д. Гоулман, Р. Бояцис "Емоційне лідерство: Управління людьми на основі емоційного інтелекту";
- Ф. Хессельбайн "Про лідерство".

Отже, лідерська позиція особливо багато в чому залежить від знань, умінь, особистісних якостей. Слід постійно шукати можливості для лідерського, тобто ініціативного, продуктивного, авторського, вільного і водночас високоморального життя. Для керівника навчального закладу надзвичайно важливо мати в своєму арсеналі знання про основи та методи лідерства. Завжди розвиватися та йти в ногу з часом.

Список використаних джерел та літератури:

1. Бондарчук О. І. Професійна кар'єра керівників шкіл: психологічний аспект / О. І. Бондарчук // Актуальні проблеми психології. Соціальна психологія. Психологія управління. Організаційна психологія. – К. : Інститут психології ім. Г. С. Костюка АПН України, 2002. – Т. 1, ч. 6.
2. Вишневський А. Застосування моделі та профілів компетентності для управління персоналом в системі державної служби / А. Вишневський, О. Хмельницька // Вісник державної служби. – 2004. – № 3. – С. 54-62.
3. Гордієнко В. І. Розвиток особистості в професіоналізації: професіогенез особистості / В. І. Гордієнко // Психологія праці та професійної підготовки особистості : [навч. посібник] / за ред. П. С. Перепелиці, В. В. Рибалки. – Хмельницький : ТУП, 2002 – С. 43-64.

4. Татенко В. О. Психологічні ознаки професіоналізму / В. О. Татенко // Психологічні перспективи. – 2003. – Вип. 5. – С. 158-162.

С. Н. Мартынюк

***Сущность лидерства в управленской деятельности руководителя
общеобразовательным учебным заведением.***

В статье раскрыта сущность лидерства в управленческой деятельности руководителя общеобразовательного учебного заведения, конкретизировано понятие лидерства, выделены значения лидерства для успешного руководства общеобразовательным учебным заведением. Обоснованно значимость профессионального роста руководителей-лидеров учебных заведений, методы эффективного воздействия на морально-психологический климат в коллективе.

S. Martyniuk

***The essence of leadership in the management of the head of the
secondary school***

The article reveals the essence of leadership in the management of the head of an educational institution, specified the concept of leadership, singled out the significance of leadership for the successful management and professional growth of the heads of the educational institutions, methods of the secondary schools. Grounded the importance of the effective influence on the moral and psychological climate in the collective.